RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Asiantuntijalausunto

Pvm/Datum/Date	Dnro/Dnr/DNo
8.9.2021	5356/00.00.01.00.02/2021

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ELÄINTEN TUNNISTAMISESTA JA REKISTERÖINNISTÄ SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eläinten jäljitettävyys

Hallituksen esityksen mukaan lampaat ja vuohet olisi merkittävä ja rekisteröitävä 90 päivän kuluessa syntymästä nykyisen 6 kuukauden sijaan. Ruokavirasto esittää, että lampaiden ja vuohien tunnistimien kiinnittämisen sekä rekisteröimisen määräaika olisi 7 päivää. Näin pystyttäisiin nykyistä selkeästi paremmin tunnistamaan eläimet ja todentamaan pitopaikkojen eläinmäärät aukottomasti. Ruokavirasto korostaa, että määräajan muutos parantaisi huomattavasti eläinten jäljitettävyyttä nykyisestä. Eläintautien torjunnassa on äärimmäisen tärkeää saada nopeasti tieto pitopaikkojen todellisista eläinmääristä. Muutoksella saataisiin eläinmäärät suoraan viranomaisrekisteristä ja tiedoissa olisi korkeintaan 7 päivän viive. Nykyisellään myös valvonnassa on mahdotonta tunnistaa lampaita ja vuohia sekä todeta eläinmääriä johtuen siitä, että alle 6 kuukauden ikäisiä ei tarvitse merkitä, rekisteröidä eikä niistä tarvitse ylläpitää eläinluetteloa. Ruokavirasto on nykyisten valvontakäytäntöjen perusteella tehnyt myös havainnon, että käytännössä useimmat tilat merkitsevät karitsat jo 7 päivän ikäisenä.

Eläintenpitoon liittyvät rekisterit

Monia uusia toimijoita esitetään lisättäväksi valvonnan piiriin ja toimijoista esitetään myös kerättäväksi uusia tietoja. Lain toimeenpano aiheuttaa siten paljon muutoksia useisiin tietojärjestelmiin kuten eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri, nauta-, lammas-, vuohi- ja sikarekisterit, tunnistimien tilausjärjestelmä, eläinten terveyden hallinta -järjestelmä, eläinkuljettajarekisteri, eläinvälittäjärekisteri ja vesiviljelyrekisteri. Näiden tietojärjestelmien kehittämiskustannusten arvioidaan olevan ostotyökustannusten osalta noin 300 000 euroa sekä Ruokaviraston henkilökustannusten osalta noin 230 htp. Lisäksi Ruokaviraston osuus koirarekisterin perustamiskustannuksista arvioidaan olevan vähintään 500 000 euroa. Kehittämiskustannusten lisäksi muutokset kasvattavat merkittävästi myös tietojärjestelmien vuosittaisia ylläpitokustannuksia. Ruokaviraston määrärahaan ei kuitenkaan esitetä uuden lain myötä muutosta. Virasto toteaa, että tietojärjestelmämuutosten läpivieminen muiden viraston vastuulla olevien, jatkuvasti kasvavien kehittämis- ja ylläpitovastuiden lisäksi tulee olemaan hyvin haastavaa. Virasto esittää, että jatkuvasti lisääntyvä työmäärä tulee sen vuoksi huomioida jatkossa toiminnan resursseista ja rahoituksesta päätettäessä.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7

Valvonta

Ruokavirasto pitää tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena ehdotusta, jonka mukaan Tullille säädettäisiin toimivalta valvoa eläimen tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista EU:n sisärajoilla. Tullin toimivallan laajentaminen nykytilanteesta yksinkertaistaisi ja tehostaisi tarkastuksia ja lisäisi valvonnan vaikuttavuutta myös virka-ajan ulkopuolella.

Esityksen mukaan osa eläinterveyssäännöstön uusien ilmoitettavien eläinlajien pitämiseen liittyvästä valvonnasta tulisi kunnaneläinlääkäreiden vastuulle. Esityksessä todetaan, että valvontaa tehtäisiin pääsääntöisesti muun valvonnan yhteydessä, joten työmäärän lisäys olisi tältä osin vähäinen.

Ruokavirasto korostaa tässä yhteydessä, että tulevina vuosina tavoitteena on nimenomaan tehostaa eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa alueellisella ja paikallisella tasolla, jotta eläinrekistereiden ajantasaisuus ja oikeellisuus pystytään nykyistä paremmin varmistamaan. Tällöin myös maataloustukijärjestelmien ulkopuolella olevien toimijoiden valvontaa ja valvonnan ohjausta tehostetaan. Myös uusien valvontakohteiden johdosta virka-eläinlääkäreiden työmäärä tulee kasvamaan. Ruokavirasto kannattaakin vahvasti ehdotusta eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain lisäämisestä eläinlääkintähuoltolain piiriin, jolloin kunnaneläinlääkärin suorittama eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta korvataan valtion varoista, vastaavasti kuin eläintautilain, eläinsuojelulain tai elintarvikelain mukaiset kunnaneläinlääkärin tehtävät.

Myös uuden koirarekisterin ajantasaisuuden kannalta olisi tärkeää, että koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä voitaisiin valvoa riittävän tehokkaasti. Koirien ja muiden kotirauhan piirissä pidettyjen eläinten valvonta näyttää kuitenkin esitetyn 27 §:n valossa mahdottomalta. Tarkastus edellyttää nykymuodossa, että eläimen pitäjää epäillään 38 §:ssä rangaistavaksi säädetystä aiemmin annetun määräyksen, kiellon tai muun toimenpiteen rikkomisesta, minkä lisäksi pitää olla käsillä vaaran aiheutuminen eläinten terveydelle, eläinten hyvinvoinnille tai elintarviketurvallisuudelle. Koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä voitaisiin valvoa lähinnä säätämällä eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annettuun lakiin eläinlääkäreille velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle puutteellisesti merkitystä tai rekisteröidystä eläimestä.

Ruokavirasto pitää myös erittäin tärkeänä, että laissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta käyttää ulkopuolista avustajaa apunaan tarkastusta tehtäessä, vastaavasti kuin on esitetty säädettäväksi uudessa eläinten hyvinvointilaissa. Tarkastukseen liittyvät avustavat tehtävät olisivat luonteeltaan tarkastukseen liittyviä käytännön tehtäviä, kuten esimerkiksi

eläinten kiinni ottaminen valvontaa varten tai joissain tapauksissa tunnistamattoman eläimen lopettaminen. Avustajan käyttö voisi olla tarpeellista esimerkiksi, kun eläinten käsittely edellyttää erityistä asiantuntemusta, tai kun eläimet on koottava tarkastusta varten ja toimija kieltäytyy itse avustamasta tarkastajia tarvittavassa määrin. Tämäntyyppinen toiminta on tarkoituksenmukaista siirtää tarvittaessa viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Mahdollisuus avustajan käyttöön olisi myös huomattavasti kevyempi ratkaisu kuin esimerkiksi teettämisuhan käyttäminen.

Pakkokeinot ja seuraamukset

Esitetyn 33 §:n 4 momentin mukaan valvontaviranomainen ei voisi asettaa eläimiä tarvittaessa välittömästi siirtokieltoon, vaan toimijaa olisi ensin kehotettava korjaamaan epäkohdat annetussa määräajassa. Ruokaviraston näkemyksen mukaan toimijalle annettu ei-sitova kehottaminen ei kuitenkaan voi olla kaikissa tapauksissa pakollinen esivaihe pakkokeinojen käytölle. Ruokavirasto korostaa, että viranomaisen pitää voida tarvittaessa antaa määräys heti ensimmäisenä toimenpiteenä, ja etenkin siirtokielto turvaamistoimena tulee voida asettaa välittömästi.

Nykyisen lainsäädännön mukaan tunnistamattoman eläimen siirto pitopaikasta tai ottaminen kuljetettavaksi on kielletty. Ruokaviraston käsityksen mukaan eläinterveyssäännöstön, valvonta-asetuksen ja ehdotetun lain sanamuodot mahdollistaisivat sen, että tilanteissa, joissa ei vaaranneta eläinten, ihmisten tai ympäristön terveyttä, eläinten hyvinvointia tai elintarviketurvallisuutta, olisi viranomaisen mahdollista tapauskohtaisesti harkita tiettyjen, muiden kuin elintarvikeketjuun päätyvien eläinten siirtämisestä toiseen pitopaikkaan elinikäisen siirtokiellon alaiseksi Tällainen vaihtoehto voisi olla mahdollista esimerkiksi tapauksessa, jossa tyypillisesti pelkästään lemmikkieläimenä pidettävä sikaeläin (esim. minisika) on tarpeen eläinsuojelullisista syistä kiiretoimenpiteenä ottaa pois haltijaltaan. Tätä viranomaiselle annettua harkinnanvaraista poikkeusmahdollisuutta Ruokavirasto pitää kannatettavana.

Esitetyn 34 § mukaan toimijan rekisteröinnin tehnyt toimivaltainen viranomainen voi peruuttaa toimijan rekisteröinnin, jos toiminnassa olennaisesti rikotaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia päätöksiä. Ruokavirasto toteaa, että koska eläintenpitäjäksi, eläinvälittäjäksi tai eläinkuljettajaksi rekisteröityminen ei edellytä hyväksyntää, rekisteröinnin peruuttaminen olisi viraston näkemyksen mukaan pikemminkin haitallinen toimenpide, koska toimijoita ja mahdollisesti myös pitopaikkoja ja eläimiä poistettaisiin viranomaisvalvonnan piiristä. Pykälää tulisi Ruokaviraston näkemyksen mukaan täsmentää esimerkiksi säätämällä mahdollisuudesta kieltää toiminta vastaavasti kuin eläinsuojelulain 25 §:ssä on säädetty.

Esitetyn rangaistuspykälän (38 §) mukaan rangaistukseen voitaisiin jatkossa tuomita toimijalle vain annetun määräyksen, siirtokiellon tai muun toimenpiteen rikkomisesta mutta ei eläintunnistuslain rikkomisesta. Näin ollen toimija voi välttää rangaistuksen kokonaan jopa vakavissa, pitkällisissä moniongelmatapauksissa, jos hän korjaa puutteet tarkastuksella annetun määräyksen jälkeen. Kyseessä olisi verraten merkittävä dekriminalisointi. Ruokaviraston mielestä eläintunnistuslain rikkomisen tulee olla jatkossakin rangaistavaa, ja valvontaviranomaisella tulee olla mahdollisuus harkita, riittääkö tapauksessa hallinnollinen seuraamusmaksu vai tuleeko asiasta tehdä tutkintapyyntö poliisille. Lisäksi nykymuotoilulla toimijalle voisi olla mahdollista määrätä seuraamusmaksu eläinten merkinnän ja rekisteröinnin epäkohtien johdosta ja lisäksi tuomita rangaistus epäkohtien johdosta annetun määräyksen tai kiellon rikkomisesta. Kyse on eri teoista, jolloin kaksoisrangaistavuuden kielto ei viraston käsityksen mukaan sovellu.

Voimaantulo

Voimaantulosäännöksissä ei ole säädetty kumotun lain nojalla annettujen nykyisten valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetusten voimassaolosta. Mikäli uudet asetukset eivät tule yhtä aikaa voimaan ehdotetun lain kanssa, Ruokavirasto ehdottaa, että nykyiset eläinlajikohtaiset asetukset pidetään vähintäänkin rekisterikyselyn osalta voimassa uusien asetusten antamiseen asti. Rekisterikyselyllä selviää eläimen teurastuskelpoisuus ja eläintä koskevat kiellot ja määräykset. Mikäli rekisterikyselyn pakollisuutta ei pidetä voimassa on mahdollista, että siirtokieltoon määrätyt eläimet päätyvät elintarvikkeiksi.

Lopuksi Ruokavirasto esittää siirtymäaikaa myös lampaiden ja vuohien merkitsemisen uuden ikärajan käyttöönotolle esimerkiksi siten, että muutos koskisi uuden lain voimaan tulon jälkeen syntyneitä eläimiä.